

ST. OLAV

Nr. 25—26
27—28

Oslo, 21. juni 1945

57. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 47156. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: To prekener holdt av biskop Mangers. — Moderne kjetterier. — De vendte ikke tilbake. — Et pavelig budskap mot nazismen. — Katolisismens smil. — Agnes Johansen. — Fra eneboer til munkemisjonær. — Før messen. — Feriekolonjen 1945. — Våre husmødre. — Om pave Leo XIII. — Bokanmeldelse. — Pavelig rundskriv. — Her hjemme.

To prekener holdt av biskop Mangers.

I.

Ved takkegudstjenesten for kong Haakons hjemkomst.

St. Clauskirken 8. juni.

En konge trygger sitt land ved rett.
Ordspr. 29, 4

Takk og lov for gode dage!
Takk og lov, vår Fader huld!
Takk at du oss ga tilbake
frihetens rene, edle gull.

Høgtelskede i Herren!

Lovet og priset være Gud for hans uendelige miskunn! Ja, det norske folk har i disse dager særlig grunn til å samle seg i kirkene og takke kongenes konge og hærskares herre som har styrt krigens utgang på en måte som vi alle ønsket, men nesten ikke våget å håpe. Gud har stille lempet alle ting så vi vant vår rett. Og nå har han satt kronen på verket og ført vår gode rettvise landsherre tilbake til vårt norske folk.

Med endeløs jubel og begeistring er kongen blitt tatt imot av sitt folk, og kanskje har han aldri før i den grad følt at han hører heime hos det norske folk, at han har sin plass i folkets hjerte, som nettopp nå da han etter fem lange år i utlendighet ser dette folks hjerte slå ham imøte, slå i takt med hans hjerte for fedrelandets rett og frihet.

Av hele vår sjel har vi katolikker sluttet oss til denne jubel. Av hele vår sjel gleder vi oss over å ha atter i vår midte ham som Gud har gitt den øverste myndighet i landet med de tusen hjem. Og vår glede gir seg i dag utløsning i en dyp og inderlig takk til Gud, som alt godt kommer fra. Vi kan ikke annet enn å takke kongenes konge for all den nåde og miskunn han i denne tid så synlig har vist vårt land og vårt folk:

Ja, med ubrytelig troskap og offervillig hengivenhet står vi på vår konges side. Krigens har ikke rokket det faste bånd som binder konge og folk sammen, men i den felles strid og i de felles lidelser for vår rett og frihet er dette bånd blitt knyttet enda fastere. Hver av oss følte det som et slag i ansiktet, da onde mennesker april 1940 strevde vår konge etter livet, forfulgte ham med bomber og seinere gjorde alt for å rive kongekronen fra hans hode. Vi ga ham da dess større plass i vårt hjerte og vår bønn for ham var dess inderligere jo mer han måtte tåle for rettferds skyld.

Det katolske folk, tro mot hele sin fortid og den katolske livsanskuelse, må omfatte den lovlige myndighet som Gud har gitt oss, med troskap og hengivenhet og vise tilbake alt det som angriper eller skader den. Det må verne og forsvare kongens rettigheter likeså godt som Kirkens mot alle de makter som gjør åtak både mot tronen og religionen, mot samfunnet og Kirken. Jo mer vi er gjennomtrengt av vår hellige religion og de plikter den pålegger oss, dess bedre statsborgere er vi, tro mot konge og den lovlige myndighet, ikke av frykt for straff, men av samvittighetsgrunner, ikke av menneskelige hensyn, men for Guds skyld (Rom. 13, 5). Vi vet jo at enhver rettmessig øvrighet kommer fra Gud, og hver

den som setter seg opp mot den, setter seg opp mot Gud selv og pådrar seg Guds straff. Så lenge apostlen Peter i sine etterfølgere, pavene i Rom, vokter Herrens hjord, vil også Peters ord: «Frykt Gud og hold kongen i ære» (1. Pet. 2, 17) finne gjenklang i alle gode katolikkers hjerte. Det finnes ikke noe solidere grunnlag for borgerpliktene og fedrelandskjærligheten enn den kristne troslære og den kristne morallære.

*

Når det gjelder vår egen nåværende konge, da blir troskap og hengivenhet til en hjertesak. Vi vet jo alle med hvilken klokskap, rettferdssans og tillit til Gud han utøver den øverste myndighet i landet. Han er i ordets skjønneste betydning en folkets mann. Det er ikke noen skranker mellom ham og folket: Han lever sitt folks liv, lever midt blant det, deler dets sorger og gleder og ser det som sin skjønneste ærestitel å være folkets tjener.

På den måten har han forstått å vinne folkets hjerter, forvandle hat til kjærlighet, likegyldighet til glødende begeistring og sikre Norge anseelse og anerkjennelse hos andre folk. Ja, vi kan gjerne si at han bare kjenner én lov: pliktoppfyllelse overfor det norske folk. Det er for dette folk han lever og ånder. Uforferdet går han den veg som han ser er den rette for landets velferd og framtid, og slik har han gjort mer enn noen annen for nasjonal rettferd og selvstendighet og for å gjøre Norge til et lykkelig folk i den store folkefamilie.

Det så vi aller best april 1940, da Norges ære og selvstendighet sto på spill. I all den forvirring som da hersket, så han med en gang den vei han måtte gå og han var urokkelig i sin beslutning om ikke å gi opp. Han visste at han kjempet for sitt folks rett, for sitt folks frihet og framtid. Og da hadde denne rakryggede mann ikke noe valg. Han måtte ta kampen opp og han gjorde det, så håpløst det enn så ut. Heller ville han gi avkall på tronen enn på sitt folks rett eller gå på akkord med sin samvittighet, for det sto klart for ham at det er «med rett en konge trygger sitt land».

Den historiske begivenhet at kong Haakon april 1940 av pliktfølelse tok opp kampen for Norges rett

og frihet og dermed ga det norske folk et fast holdpunkt og viste det den rette vei i denne kritiske tid, har gjort hans person og hele kongehuset til en levende bevissthet, til en nødvendighet, til en nasjonal sak, til et symbol og et anker for landet og all ekte norskdom. Vi kan gjerne kalle det et nasjonalt under det han ved sin holdning har skapt i det norske folk.

Mn det største av alt er at vår konges holdning og ferd har vært båret av en dyp tro på Gud, en urokkelig tillit til ham og en klar forståelse av Kirkens og religionens betydning for samfunnet. Få menn er som han gjennomtrengt av den levende bevissthet om sannheten av de ord vi synger i vår fedrelandssalme:

Vil Gud ikkje vera bygningsmann
me fåfengt på huset byggja.
Vil Gud ikkje verja by og land,
kan vaktmann oss ikkje tryggja.

*

Høgtelskede i Herren, vi har i vår gode landsfar ikke bare en klok hersker, men også et lysende eksempel på en rettlinjethet og en ansvarsbevissthet som aldri går på akkord med det som er rett, et lysende eksempel på en Gudstro som ingen motgang kan rokke. Derfor ber vi også av hele vårt hjerte:

Gud sign vår konge god.
Sign ham med kraft og mot.
Sign hjem og slott.
Lys for ham ved din ånd.
Knytt med din sterke hånd
hellige troskaps bånd
om folk og drott.

Ja, vi har all grunn til å takke Gud som har gitt oss en så god og rettviss konge og til å glede oss over at vi har ham atter blant oss. Vi vil vise denne takk og denne glede med vår hengivenhet og troskap, med hele vår ferd som gode borgere og ekte kristne.

Amen.

II.

Ved pontifikalmessen for dem som offret livet for Norge.

St. Olavskirken 17. juni.

Vær ikke redd for dem som slår legemet ihjel, men ikke kan slå sjelen ihjel. Frykt heller ham som kan ødelegge både sjel og legeme i helvete.

Matt. 10, 28.

Herre Konge, høgtelskede i Herren.

Vi har i den siste tid flere ganger samlet oss her i kirken til takkegudstjeneste. Første gang var det da det glade budskap kom, at fredens sol atter skinte

over Europas folk og at vi atter var blitt frie mennesker i et fritt land. En måned senere kalte klokkenes mektige klang oss på nytt til Guds hus og vi sang vår takk til Gud som har gitt vår kjære konge lys og kraft i de tunge krigsårene og sluttelig ført ham tilbake til oss.

Men vi vet jo at ikke noe verdifullt kan vinnes uten offer. Det er nå en gang en livslov. Derfor måtte også de store hellige verdier som vi har vunnet

med vår frihet og selvstendighet bli betalt med store og smertefulle offer. Mangt et ungt og lovende liv måtte ofres for å bli sæden til de herlige frukter vi nå har høstet: friheten og garantien for vårt lands enhet og framtid: kongens og kongefamiliens hjemkomst. Det er disse unge liv som måtte bli ofret vi i dag vil minnes med takk og bønn.

*

Hvorledes kunne vi glemme dem som har gitt sitt liv for å tilkjempe oss disse verdier? Nei, det kan vi ikke. Midt i all vår glede og jubel kunne vi ikke annet enn å tenke på dem, takke dem og be for deres sjelero. Vi savner dem og sørger over å ha mistet dem. Vi sørger med deres pårørende, deres mødre og hustruer, som har måttet bringe offeret av det kjæreste de hadde her i livet og som deler æren og fortjenesten med dem.

Men det er ikke bare i tomme fraser vi i dag vil ære dem, takke dem og trøste de kjære de har etterlatt seg i sorg og smerte. Nei. Vi frembærer det hellige messeoffer som en mektig forbønn for dem hos Gud, så han må rense deres sjeler for all syndestraff og gi dem evig lønn for deres kamp og troskap i det godes tjeneste. Vi sørger ikke som de som ikke har noe håp, for vi vet jo at livet bare skifter, ikke tas fra dem som tror på Kristus, og at Gud holder rettferdskronen rede til dem. For høgt over alle verdens dødsklodder toner påskekloddene og forkynner livets seier over døden, oppstandelsen til et herligere liv hos Gud.

Katafalken som står reist i kirken symboliserer graven til alle dem som vi minnes i dag. Og når vi etter messen dynker den med vievann, da vil vi etter god gammel kristenskikk velsigne deres siste hvilested. Vi kjenner ikke graven til dem alle, men én ting vet vi: graven skal ikke beholde sitt bytte, men gi det tilbake i udødelighet og herlighet. Har ikke Frelseren selv sagt: «Den som tror på meg skal leve om han enn dør» (Joh. 11, 25). «Den time kommer, da alle de som er i gravene skal høre Guds sønns røst og de som har gjort godt skal gå fram til livets oppstandelse» (Joh. 5, 28—29). Og den hellige Paulus føyer til: «De døde skal stå opp uforgjengelige..... For dette forgjengelige må bli ikledd uforgjengelighet og dette dødelige udødelighet» (1. Kor. 15, 52—53). På oppstandelsens dag skal vi atter bli forenet med våre kjære og «da skal vi alltid være med Herren», skriver apostlen Paulus (1. Tess. 4, 17).

*

Men vår hellige tro gir oss enda langt større trøst enn troen og håpet på de dodes oppstandelse på den ytterste dag. Vi vet at sjelen er udødelig. Den kan ikke drepes, den lever videre etter at den er skilt fra legemet, og får straks den lønn eller den straff den har fortjent hos Gud. Derfor sier Frelseren: «Vær ikke redd for dem som kan slå legemet i hjel, men ikke kan slå sjelen i hjel.» Der har vi grunnen til at vi må be for våre kjære døde for at Gud skal rense deres sjeler fra enhver flekk og enhver synd, så de kan nå fram til å skue ham åsyn til åsyn. Det kan de først når enhver syndeflekk er tatt bort fra

dem, for «ikke noe urent kan komme inn i Himmelen», sier den hellige Johannes (Åp. 22, 27). Hvor mange mennesker er vel helt fri for skyld i dødens øyeblikk? Hvem kan bestå for den hellige Gud, dersom han går i rette med oss? Derfor er Kirkens liturgi for de døde en eneste inntrengende bønn om at Gud må miskunne seg over dem, ta bort all syndestraff fra dem og la det evige forklarings lys skinne for dem.

Og når det gjelder dem som ga sitt liv for sitt land, da har vi særlig grunn til å tro at Gud vil bønnhøre oss. De har jo handlet etter Herrens ord «Vær ikke redd for dem som slår legemet i hjel, men ikke kan slå sjelen i hjel. Frykt heller ham som kan ødelegge både sjel og legeme i helvete.» De visste at de satte sitt legemlige liv på spill, men de visste også at der er langt høyere verdier enn dette dødelige liv. Derfor var de heller ikke redd for dem som kunne slå deres legeme i hjel, for det var for disse høyere verdier de kjempet, tro mot en inderlig overbevisning at de forsvarte en hellig og rettferdig sak: sitt lands og sitt folks ære og frihet, den fedre arv som de ville bevare for etterslekten. Deres legeme er blitt slått i hjel, men ikke deres sjel, ikke den ånd de kjempet for. Deres sjel lever videre og er i Guds hånd. Den ånd de kjempet for lever videre og er kilden til de største verdier for vårt land og for hver enkelt av oss. Uten denne ånd ville vi være fattige, ja uverdige til å leve. Er ikke det en stor trøst for de sorgfulle etterlatte at deres kjære døde for å høyne menneskehetens idealer, gi dem noe å leve for? Når alt kommer til alt, så er det jo for dem de ga sitt liv. «Og ingen har større kjærlighet enn at han gir sitt liv for dem han elsker» (Joh. 15, 13).

Og har vi ikke alle et lysende eksempel i de kjære som døde for fedrelandet? Jo. Det måtte være enhver god kristens ufravikelige standpunkt: «Vær ikke redde for dem som kan slå legemet i hjel, men for ham som kan styrte både sjel og legeme i helvete.» Dersom det ved døden ikke ble lagt en stor avgrunn mellom dem og oss (Luk. 16, 26), så de nå kunne tale til oss, da ville det sikkert være deres bønn og deres formaning til oss at vi må fortsette i den ånd de har kjempet for, det vil si, at vi heller må gi avkall på alt jordisk, ja på selve livet enn å svike vår samvittighet, vår tro, vår Kirke, vårt land. Ja, la oss i dag føye til vår bønn det løfte at vi alltid vil kjempe for det som er rett, stort, skjønt og hellig, og kjenne bare en frykt: Guds frykt. Da har de ikke forgjeves gitt sitt liv, ikke bare gitt det for selv å få seierens krone, men da har de hjulpet oss til å gå veien oppad, til det evige, det uforgjengelige. Måtte vårt land nå gå denne veg og slik vise at det er sine falne helter verdig.

*

Jeg kan ikke slutte uten å minnes på en særlig måte våre kjære trossfeller som falt på ærens mark. De sto oss jo nærmest og har etter apostlens ord i første rekke krav på vår takk og vår bønn. I forhold til det ringe antall katolikker i Norge, har vi i vårt Vikariat lidt mange smertelige tap: 18 unge og eldre, 17 menn

MODERNE KJETTERIER

AV PETER SCHINDLER

3.

«JESUS ALENE!»

Som det er både intellektuelle og moralske kjetterier: vrang tro og vrangt liv, er det også fromme kjetterier, og det er kanskje de farligste fordi de så lett griper fromme katolikker, over hodet fromme kristne. Deres form og idé er slik at er en ikke sterkt på vakt oppdager en ikke at de avviker fra den rette troen en har lært. Vi hører jo også Herren advare mot antikrist og de falske profetene fordi faren ved dem er så stor: de likner så påfallende den sanne Kristus, og deres tegn og undergjeringer ligger så nær de sanne gudsmenns at «om det var mulig skulde selv de utvalgte bli ført vill».

Det er alltid pinefullt å skulle trevle fromme menneskers fromme men falske religiøsitet opp, men det er ikke ukristelig: Herren selv gjorde det da han holdt oppgjør med de overfromme fariseere, og da han advarte oss for de falske profetene, at ikke forargelse og den lammefromme mekren skulde narre oss fra å oppdage den rivende ulven.

Det er et slikt «fromt» kjetteri jeg no vil behandle. Det formes i et hellig slagord: Jesus alene! Og det har evne til å vekke — talen om «det nakne kors» har det — og til å fenge og fange. Men det er vrang tro og kjettersk tale!

Mon ikke noen og hver av oss har kjent til å bli så overveldet av Kirkens alder og kraft og av all den rikdom den gjennom to tusen år har samlet..... så at vi når vi hørte den naive frelsesarmé-pike stå og syng om «det nakne korset» og slynge sitt overbeviste, begeistrede «Jesus alene!» ut, har følt et stikk i hjertet. Men har vi da også med en gang vært klar over, at her hørtes ikke en røst fra Gud, men vrangtroens sirenyld — om enn med en stemme som minnet om det fromme lammets?

og en kvinne, måtte bli hvetekornet som faller i jorden og dør for å bære frukt (Joh. 12, 24). En er falt under kampene i Norge april 1940, to andre ved senere krigshandlinger, 2 ved luftkamper, 6 ble borte på sjøen, 7 døde i utlendighet eller i fangenskap i Tyskland. Av dem er det 6 fra Bergens menighet, 5 fra St. Olavs menighet i Oslo, 2 fra Porsgrunns menighet, 2 fra Stavanger menighet. Og Hamar menighet har mistet sin dyktige, avholdte sokneprest. Vi bønnfaller all godhets far om å ta dem inn i sin herlighet og vi sender en inderlig medfølingshilsen til deres kjære, som en dag vil se dem igjen der hvor enhver tåre blir tørret av og hvor det ikke mer er sorg og smerte.

Vi tenker også på de utallige som hele verden over har kjempet den gode kamp, og vi slutter dem inn i vår bønn. Det er jo bare med forente krefter at friheten og de høyere verdiers seier er blitt vunnet.

Herre, gi dem alle den evige hvile og la det evige lys skinne for dem. Amen.

Hva har vi så — i tro og kjærlighet — å svare til denne falske og vrang tale?

Jesus er aldri alene! Iallfall ikke den Jesus som troens sanne kilder: tradisjonen og skriften tegner for oss, men som ikke er den samme som det fromme fantasibilde noen mennesker danner seg av ham ut fra sine påståtte men ukontrollerbare «erfaringer». Om Jesus av Nasareth vet vi ikke med sikkerhet annet enn det hans apostler med munn og penn har berettet oss — og den Jesus var aldri alene.

Gjennom fulle ni måneder så lite alene at han var sluttet inn i Marias moderliv som hostien i tabernaklet: uadskillelig forbundet med mennesket Maria og i selve sin eksistens, sin ernæring, sin vekst fysisk avhengig av henne.

I hele sin barndom var han så lite alene at da han en gang virkelig var alene en dag eller to, ble foreldrene redde. Og mens andre østerlendinger pleier å bli alene i attenårs alderen og danne en ny celle i Israels folkelegem, ble Jesus i sitt barndomshjem til han var bort i tredve-årene — aldri noen dag alene.

En av de ting han trengte under sitt vandrelev og sitt offentlige virke var nettopp av og til å være alene — men det lykkedes bare i sjeldne nattetimer, og da var han heller ikke alene for da førte han samtale med Gud og — hvem vet? — kanskje også med Moses og Elias som på berget. Ellers skulde disiplene nok passe at han ikke ble alene, og det fant han seg villig i — ja, han bad sin far at det måtte vare evig: «Hvor jeg er skal også mine tjenere være.»

Selv på korset var Jesus ikke alene: han hadde til høyre angerens og til venstre synderens representant og ved korsets fot stod moderkjærlighetens og vennetrofasthetens, mens ut over Golgata: det forkastede eiendomsfolks blinde ledere og verdensmaktens uvitende soldater ..... alene er det eneste han ikke er før den siste pinen griper ham: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» Men umiddelbart etter er ensomheten igjen oppfylt av Gud i hvis faderhånd han inneslutter sin ånd.

Jesus var aldri alene! Og ser vi dypere enn disse fanatikere ser, ser vi ikke bare på hans jordiske liv, men på hans evige, ser vi igjen at alene er han aldri. «I begynnelsen» var han «hos Gud», ett med Faderen og med Helligånden, aldri isolert — og da han vandret her nede svevet Anden over ham og «drev» ham ad Gudsviljens veg mens Faderen den ene gangen etter den andre understrekte hans sendelse: «Denne er min sønn, den elskelige!» Alltid er de tre ett: «Jeg i Deg og Du i meg!» Forente i den som utgår fra Faderen og fra Sønnen: Anden som er av evighet og er Gud og Kyrios.

Det er som vi vet falsk tro at no har Jesus forlatt vår jord for å trekke seg tilbake til strålende isolasjon, mens vi må nøye oss med å sitte og bla i minneboken om ham. Han er ikke alene etter sin himmelfart: han gikk til «min Fader og deres Fader», han sendte Anden

over oss og er alltid vår «talsmann hos Faderen» — alene er han minst av alt! Heller ikke i forhold til oss: som Evas sønn i de dagene var inkarnert i Jesus av Nasaret er han i dag inkarnert i et nytt legem: sin hellige Kirke. I den tenker han sine tanker og fører han sin tale: i den lider han i de lidende og seirer i de hellige — i den forlater han synder og sitter til bords med sjeler — i den sender han sin lære og sin lov ut over verden — og i den forblir han usynlig, inntil han skal komme tilbake til den i kraft og hellighet og fullende den for så å samle alle sine frelste hos seg i Faderens og Helligåndens enhet .....

Hvor er det så plass for «Jesus alene»?

*

Det er et uttrykk en ofte hører Paulus bruke: s k j æ r e i t u — og det er noe kjetterne like fra Pauli til våre dager har hatt en sørgelig tendens til — motsatt katolisismen, som aldri er: enten—eller, men alltid: både—og. Aldri skiller men samler — aldri utelukker men omfatter. Det ligger i selve det greske ordet som — første gangen brukt i år 107 — betegner vårt vesen: katolsk betyr: det alt omfattende. Protestantismen har alltid likt å separere, isolere, dissekere — og resultatet er sørgelig ofte at troen blir skåret itu.

Slik har en isolert Jesus fra F a d e r e n og H e l l i g å n d e n — i misforstått frykt for en halvt panteistisk gudfaderlighetstro har en skutt den første trosartikkel tilbake i skyggen og overbelyst den andre. Og i falsk frykt for forloren åndighet har en underbelyst Helligånden til fordel for Jesus..... i den grad at «troen på den hellige, ene og uadskillelige Trefoldighet er gått av ledd, er blitt skåret itu — til fordel for en skjev, forvridd og fanatisk Jesusreligion, som høres from ut men som er vrang og et brudd med den troen våre eldste kristne fedre tok over fra apostlene og overdrog til oss.

En har isolert Jesus fra Gudsmoren Maria av frykt for at oppmerksomheten skulde bli større for skapningen enn for Skaperen, for gudsmoren enn for menneskesønnen. En er kommen så langt i misforståelse at en tror å vise Jesus en dyrking ved å sette hans mor i skygge — som om en regnet jalousi til Guds egenskaper! Og når en i all hast har bekjent — hva jo ikke godt kan benektes! — at han er «født av jomfru Maria» lar en det ligge: her er intet mysterium, ingen problemer..... og derfor slipper i n k a r n a s j o n e n s mysterium, som forklarer alt angående frelsen så langt det kan forklares, en ut av hånden! Reduserer en Maria til den for Jesu eksistens fysiske nødvendige kvinne svinner med gudsmorens verdighet også Jesu guddom og menneskevordelsens hemmelighet, og ved denne ituskjæren blir Jesu menneskelighet isolert som det eneste som blir tilbake for flertallet av de «moderne». «Jesus alene» — ja, men bare som menneske!

Av nedarvet, nesten panisk redsel for selvrettferdighet, og «gjerningshellighet» har en skåret ordene om tro ut av Herrens og apostlenes tale og latt ordene om gjerning bli igjen. Opprinnelig var det i den gamle Kirke balanse mellom de to. I rolig harmoni trodde en at frelsen var Guds uforskyldte gave, men at bevaringen av den var betinget av at en ikke bare trodde på Guds kjærlighet og gjenelsket Frelseren, men at en levde denne gjenkjærlighet i nestekjærlighetens gode gjær-

n i n g e r. Vi vet alle hvordan Luther skar det nye testamente itu og forkastet et helt brev av en av dem, Jakob, til hvem Herren selv hadde sagt: «dere er mine vitner!» — bare fordi det ikke tillot ham å isolere tro fra gjerning. Og frukten av å skjære i gudsordet er blitt at no skjærer både professor og prest i det, og en mengde ord som har lyst for våre fedres fot, skjæres no ut som falske..... Og intet anstendig og redelig menneske kan skjønne at det ikke skal spille noen rolle for frelsen om vi holder gudsloven når vi har fått adgang til gudsriket, men at vi skal kunne frelses ved «troen alene». Troen er aldri alene!

Med fromhetens fanatisme har vrangtroen skilt menneskelivet: naturen og kulturen ut fra Gud som forstyrende elementer som avleder vår oppmerksomhet fra de t e g e n t l i g e — og «det egentlige» er så «det nakne korset» og «Jerusalem». Og frukten av denne separasjon, isolasjon og ituskjæren av hva Gud har sammenføyd, er blitt at alle de sterke og rike mennesker, i hvem naturen ikke er visnet, men for hvem det menneskelige med kunst og vitenskap og elskov og vennskap og alle hjertets edleste bevegelser og alt åndens høyeste verk betyr noe avgjørende ..... at de har snudd ryggen til troen — ikke den sanne troen for den kjenner de ikke, men denne ituskjærte troen — og overlatt den til disse mørke sinn. Og kunst og vitenskap og kjærlighet og natur får så lov å gro vilt og bli til jungel istedet for paradiset — bare fordi falsk troende mennesker har isolert det direkte o p p b y g g e l i g e fra alt det andre i troen og innkapslet seg selv i dette alene. Hele vår kultur-misere stammer fra at en har kalt store felter av menneskelivet og menneskelig virke for biting overfor Gud og gjort salmesang og bønn og bibellesning til det eneste i religionen, iallfall til «det egentlige», det «ene fornødne».

*

Det er sagt og det skal gjentas: Retroenhet, ortodoksi, er ikke en idé, men et kompleks, et system av idéer, som Gud har åpenbart gjennom forstanden, gjennom naturen, gjennom patriarker og profeter, gjennom sitt «ord», Guds menneskevordne sønn, og gjennom hans apostler — idéer som Guds Kirke under Helligåndens overvåking og bistand har formet som en harmonisk lære, hvor det ikke er et dogme for lite og hvor det ikke er «vesentlige» og «centrale» dogmer og mer perifere og likegyldige dogmer, men hvor det er på en gang balanse og spenning i hele lærebyggingen.

Det er kjetterisk manér å dra en av disse idéene fram for de andre — f. eks. den sublime idéen om Guds menneskevordne sønn — så den rykkes ut av sin sammenheng og lider skade, mens de andre idéer skades fordi de ikke befruktes av denne. Rykker en således idéen om Guds sønn ut av sammenhengen og isolerer den som «Jesus alene» bryter en idéen om Gud-mennesket itu så den mister forbindelsen med Faderen og Helligånden og så blir bare mennesket Jesus igjen. Idéen om hans lære hans sakramenter, hans statholder og hans Kirke mister da livs- og åndsforbindelsen med Guds sønn og blir stående som isolerte fenomener, som bare har relasjon til mennesker, ikke til Gud.

Det er ortodoksens metode å sette idéene på plass — også idéen om Jesus — og å se alt i forhold til Gud.

De vendte ikke tilbake.

Vi så dem dra ut, den ene etter den andre. Noen søkte som trekkfuglen friheten, andre som ørn i bur, kneblet, med stekkede vinger, men frie i sinnet. Bare få kom igjen.

Håkon Bonnevie var den første som ga sitt liv for sitt land. Idealist som han var kunne han ikke bli hjemme da landet kalte på sine sønner. Så snart det lot seg gjøre kom han seg forbi de tyske vaktpostene omkring byen for å melde seg til tjeneste på Voss. Etter tilbaketrekingen tok hans avdeling del i kampene i Valdres. Her fikk hans batteri en fulltreffer fra et fiendtlig fly og alle mann falt på sin post. Håkon hadde tenkt seg å ta lektor-eksamen, å føre unge mennesker ut i livet. Det ble ikke forunt ham å arbeide slik. Han ga oss mer enn sine evner og arbeidskraft, selve livet, så vi i det hele tatt skal kunne leve. Den 2. april 1940 stupte han. Da dødsbudskapet endelig nådde Bergen, husket vi uvilkårlig Herrens ord: Ingen har større kjærlighet enn den at han setter sitt liv til for sine venner. Hans lik ble senere overført til Bergen og hviler nå ved siden av en student-kamerat og våpenbror på Møllendal kirkegård.

Rolf Bonnevie. Håkons død gjorde et voldsomt inntrykk på broren Rolf. Selve felttoget var avsluttet, her kunne han ikke lenger gjøre en innsats. Men han ville ikke stå tilbake. Ganske tidlig begynte han å gå sine egne veier og ble senere opp-tatt i Mil.Org. De mest farefulle og nervepirrende oppgaver var nettopp noe for ham. Våpentransporter — fotografering av militære mål — kartlegging — reiser og tokter nærsagt både dag og natt ble nå hans liv. Studiene og musikken (han var en meget be-gavet pianist) fikk hvile så lenge. At ikke Gestapo fikk klør i ham på et meget tidligere standpunkt er nesten et under. Endelig gikk det galt, han ble sann-

Istedet for at skjære fromheten ut av menneskelivet og isolere den fra resten, lærer Kirken oss å se fromt på alt. Den ser naturen som Guds gave, mennesket som Guds bilde, all jordens verker som frukter av vårt ærefulle samarbeid med Gud. Den vet at vi best og rettest ærer Gud når vår intelligens frambringer det høyeste den makter, vår vilje gjør det edleste den evner og vår form-sans danner herlige verker i Skaperens liknelse. Den vet at ingen kan «elske Gud» når hans naturlige hjerte ikke vet hva det er å e l s k e — den vet at bare den som har lært å ofre for en venn vil kunne bringe troens store ofre til Gud.

Kirken åpner sin favn for alt menneskelig og tar det med inn i Gudslyset — derfor kan den inspirere og skape som ingen annen religion har kunnet. Kirkens hjerte banker for alt i menneskelivet som stammer fra Gud — og det gjør alt som vi ikke selv har forfusket og forfeilet som vi har gjort med m e g e t, men så lærer den oss å sette alt tilbake i Guds bane. Kirken sier aldri e n e o g a l e n e, den separerer aldri, isolerer aldri. I sitt vesen omfatter og omskifter den alt og legger alt inn

synligvis forrådt. En natt, den 25. juni 1943 ble han hentet og dermed begynte hans korsvei. Forhør i Veiten — enecelle på Ulven og Grini og så til slutt N.N.-fange i Natzweiler. Rolf delte ikke bare sin brors glødende kjærlighet til Norge, men hadde også hans gode hjerte. Under fengselsoppholdet var det ham om å gjøre ikke å ha det bedre enn de andre. Kunne han på en eller annen måte hjelpe så gjorde han det. I Natzweiler kom han på veveriet og han ble riktig flink i den edle kunsten. Når han var ferdig med sitt kvantum byttet han gjerne plass med sidemannen, så også denne kunne komme opp i de nødvendige metere som igjen førte med seg en ekstra skive. Sulten — støvet — mishandlingene hadde til slutt helt undergravet hans helse. Han var nå ofte syk. Han forsøkte ennå i ellefte time et inngrep med lungene. Det var for sent. Blodoverføring (bl. a. fra en Oslo-katolikk i leiren) hjalp ikke lenger. «Jeg har mot til å dø, men ikke til å leve.» Den 7. juli 1944 døde han rolig med vissheten om å ha gjort sin plikt. Derfor var han ikke redd for å møte sin Gud, som lidelse og sorg hadde ført ham tilbake til. Den unge gutten døde som en moden mann.

Gottfred Glambekk kom tilbake fra Voss som en skuffet mann. Han ville så gjerne ha kjempet for sitt land. Før han kom riktig med var ulykken der, sammenbruddet og overgivelsen. Men lang var ikke den tid han trengte til å komme seg etter det åndelige sjokket som nederlaget var. Snart kom han i sving igjen, men lærernes fengsling satte foreløbig en stopper for hans virksomhet. I Nord-Norge lærte han for første gang de tyske djeveløyer å kjenne. Tynn og mager, men stålsatt kom han tilbake. Ved siden av gymnastikken ble Englands-farten nå hans spesialitet. Hvor mange enkel- og returreiser han har organisert vet jeg dessverre ikke. Også han ble til

under Gud, bringer Guds frykt i alt, helliger alt i hans navn som kom ned for å ta del i et helt menneske-liv og guddommeliggjøre det gjennom sin helligelse.

Kun S a t a n o g s y n d e n utelukker den — og lukker vi i vår livsgrådighet dem med inn, driver den dem ut i hans navn og med hans kraft, sånn som i vår skikkelse sa sitt allmektige: «Vik bak meg!» og «F a r u t!»

Så lukker vi da ikke våre øyner og vårt hjerte for noe i universet eller menneskelivet —

Men midt i altet ser vi G o l g a t a s fiende, hvor him-mel og jord som er blitt sprengt fra hverandre, blir gjenforent i Gud som ble menneske, i livet som døde og i døden som ble liv. I takk fordi «alt mitt er ditt» bøyer vi kne ved Marias og ved Johannes side — i pakt med men-skeheten hvis mor står der og med Kirken, hvis kjær-lighetsapostel tar henne til seg — og hylder ham som har «skapt alt underfullt og enn underfullere har gjen-reist alt» i menneskenaturen, og «med Kristus, nær Kristus og i Kristus yter vi Gud Fader i Hellig An-dens enhet, all heder og ære «per omnia sæcula sæculorum»»

slutt grepet og havnet ad de vanlige veier på Grini og i Tyskland. Sannsynligvis har han gjort større ting bak piggråden enn i friheten, ved å holde motet og humøret oppe hos sine medfanger. Dertil hadde han fått særlige evner som vuggegave. Gottfred er født for søn- og festdager, er det blitt sagt om ham, ikke for hverdagen. Han var skapt for usedvanlige situasjoner, så vel i gode som i onde dager. Den grå hverdag — tredemøllens slit lå ikke for ham. Han var ikke lite av en kunstnernatur — romantiker — musikalsk begavet — dikter og litterat. Kirken har alltid siden hans konversjon stått høyt i hans omdømme. Særlig i yngre år talte han gjerne og inntrengende om Moderkirken. En god stund var han en av biskop Smits trofaste medarbeidere. I 1944 kom det underhånden beskjed til Bergen at «Gottfred» var død. Det kunne neppe være en annen enn Glambekk. Våre bange anelser er nå blitt stadfestet. Den 7. des. 1943 døde han i Natzweiler.

I lektor E e k - L a r s e n har ikke bare hans hjem — St. Paulsmenighetskolen, men Norge tapt en av sine mest verdifulle sønner. Erling Eek-Larsen var en god venn av Tyskland. Han studerte der en tid historie og språk. Men nazismen var for ham selve barbariet. Da tyskerne voldtok Norge var han ikke til å kjenne igjen. Den stille forsker — hyggelige lærer — hjemmets mann — var blitt en annen. Han har nok alltid hatt mange jern i ilden, men nå var han ustanselig på farten, opptatt med konferanser, til de aller seneste nattetimer var det bestandig noen eller mange hos ham. Først litt etter litt gikk det opp for oss hvad det egentlig var som slukte vår gode gamle venn. «Vi er et folk i krig» det var det argument som han feide alle innvendinger og betenkeligheter til side med. «Noen må gjøre det» var et annet av hans aksiomer som ikke var til å rokke ved. Betegnende er at han valgte for seg selv et av de farligste og mest risikable verv i Mil.Org.

Sin aller største innsats har Eek-Larsen dog gjort på skolefronten. I 1940 hadde han en lederstilling innenfor skolekretser i Bergen. I de avgjørende år som nå kom viste han seg å være den fødte leder. Fra første øyeblikk av var hans holdning klar og bestemt. Eek-Larsen var en av dem som støpte skolens standpunkt overfor nazismen her på Vestlandet. Den har igjen, som fagfolk mener, vært bestemmende for hele landet. Her gjorde han en historisk innsats. Da lærerne ble sendt til Nord-Norge kom han seg unna. Han var simpelthen uunnværlig og uerstattelig i ledelsen. Ole Irgensvei 9 ble likesom et hovedkvarter. Herfra gikk direktivene i nord og syd. Senere vil det kanskje engang bli helt klart hva Eek-Larsen i de avgjørende dager har betydd for hele det norske folk.

Gestapo visste til slutt også å finne ham. Bare skritt for skritt er de trengt inn i Eek-Larsen-saken. Den riktige sammenhengen har de nok aldri fått tak i. Hvilket heltomot det har kostet en mann i en nøkkelstilling vet Gud alene. Via enecellen i Veiten — Ulven — Grini kom han omsider til Natzweiler. I disse aller tyngste år har han først riktig vist av hvilken støpning han var. På veien gjennom Tysk-

land holdt han lange kåserier om alle de stedene han kjente ved selvsyn eller fra historien. Til og med tyskerne i Natzweiler fikk respekt for den ukuelige nordmannen. Som tillitsmann for fangene oppnådde han såmen undertiden noen lettelser for fangene i selve dødens dal. «Jeg kjenner ikke den nordmann som kunne ha gjort det bedre.» Det er karakteristikkene som en nøktern, fåmælt fange gir. Som tolk hadde han krav på noen lettelser, men aldri har noen sett ham gjøre bruk av dem. Hva det betyr i en tid da hver milligram mat kan bety død eller liv kan bare de helt vurdere som selv har opplevd det. Etter invasjonen kom han til Dachau. Ennå var han ikke knekket. Nå var seieren og hjemmet innenfor rekkevidden. Så kom den store tyfusepidemien. Den rev ham bort i marsmåned i år.

Spør vi hva det var som gjorde Erling Eek-Larsen til en virkelig stor mann, så er det framfor alt to egenskaper: Han var norsk helt igjennom og han var katolikk av dypeste overbevisning. Jeg så ham engang i cellevinduet i fengslet, da pekte han på himmelen. I et av de ytterste få brev han i alle disse årene fikk sende hjem, fortalte han om den store glede å vite at det ble bedt så meget for ham. I Natzweiler fikk en norsk katolikk smuglet inn en rosekrans og bønnebok til ham.

Han konverterte i 1927 i Berlin og fra den dagen av har vår tro vært hjørnesteinen i hans liv, selve drivkraften. Alle visste det og respekterte ham for det. Nå var hans livsoppgave fullført. Den 4. mars kalte Gud ham bort. Det var et meget stort og følelig tap for alle som kjente ham, men Gud krevde det ofret for å kunne gi ham den lønn som hans gode og trofaste tjener hadde krav på.

Og ennå er den lange liste ikke fullstendig. Ikke Rémi Øgård heller vendte tilbake. En vakker dag begynte jorden å brenne under hans føtter. Politiet spurte etter ham og en visste at Gestapo lå på lur. Det gjaldt livet og Rémi forsvant. Sportsmann på sin hals (landslagsspiller) kunne han ikke bli sittende med hendene i fanget. Om det var sender, ammunisjon eller begge deler vet jeg ikke riktig. En måned lå de i dekning. Så tok de sjansen på å komme nordover. Selveste Gestapo var ombord, men de lå godt skjult. En stormnatt, 12. nov. 1941 gikk de ombord i en liten skøyte. En annen båt som seilte omkring på samme tid måtte etter syv dagers umenneskelig slit gjøre vendereise. En tredje båt på veien hit med radiomateriell ble skrudd ned. Rémis båt med flere kjekke unge menn er aldri kommet fram. Det har vi først fått vite nå, år etter, men det gjør tapet ikke mindre sårt. Rémi studerte jus og manglet bare 14 dager til siste eksamen. Han var en bra sønn for sine foreldre, en god bror, en prektig kamerat. I sin tid var han formann i Ora et Labora.

Skal listen bli enda lengre? Vi må dessverre frykte det. For ennå er de ikke alle kommet hjem, ennå er det taust omkring noen av våre. De dro ut, kanskje har de ennå en gang snudd seg på veien og sett tilbake på byen og skimtet det grønne spir på vårt tårn. Hvem vet om ikke tanken på vår vakre kirke hvor det er så godt å være, har styrket dem i tunge stunder og i den avgjørende time?

G. G.

Et pavelig budskap mot nazismen.

Den 2. juni utsendte den Hellige fader over Vatikanets radio et budskap, hvorav vi gjengir det vesentlige:

Nasjonene, særlig de små, ønsker å styre sin egen skjebne, og de har rett til å forkaste et politisk og moralsk system når størsteparten av folket er imot det. Nå hviler våpnene, men det blir en lang og møysommelig vei fram til en virkelig fred. En må lytte til kloke råd for å få bukt med hatet og motløsheten. Millioner av mennesker har ennå en bitter kalk å tømme før det blir en virkelig fred, for vel er brodermord opphørt etter seks lange år, i det minste i en del av verden, men freden som råder nå er meget skrøpelig og må konsolideres med megen omhu. Den innebærer en rekke krevende oppgaver for Kirken, og alle er kalt til å løse disse oppgaver, hver på sin post. Vel har krigen tatt slutt i Europa, men hvilke arr har den ikke etterlatt seg!

Vår Herre har sagt at hver den som griper til sverdet skal omkomme ved sverdet — og vi ser nå hva resultatene blir av et statsstyre uten respekt for menneskehetens helligste følelser og som har trampet den kristne tros ukrenkelige prinsipper under føttene. Hele verden har i dag de ruiner for øye som er blitt følgen av dette.

I mer enn tolv år av den beste tiden i Vårt liv levde Vi i offisielt oppdrag blant det tyske folket. Vi strevde for å konsolidere den katolske Kirke i Tyskland i overensstemmelse med de politiske og sosiale forhold som da rådde. Vi lærte å kjenne denne nasjonens store egenskaper og sto i personlig kontakt med dets ledende personligheter. Vi har derfor den fortrøstning at landet igjen skal kunne reise seg til ny verdighet og et nytt liv etter først å ha bannlyst nazismens sataniske spøkelse. Så lenge som det fantes den minste stråle av håp om at denne bevegelse skulle slå inn på andre veier, enten gjennom en mentalitetsforandring hos de mer moderate medlemmer, eller gjennom en forenet motstand fra den annerledestenkende del av det tyske folket, gjorde Kirken sitt ytterste for å reise en demning mot spredningen av doktriner som var like så fulle av ondskap som av ubarmhjertighet.

Det må innrømmes at konkordatet med Tyskland innebar en viss fordel. I hvert fall bidro det til å hindre enno større ugjerninger. Tros alle krenkinger av dette konkordat, ga det katolikken et tilfluktssted der de kunne forskanse seg, og hvorfra de så vidt mulig kunne by fortsatt motstand mot den stadig tiltagende religionsforfølgelsen. Men kampen mot Kirken ble stadig mer forbitret. Den ledet til at katolske organisasjoner ble knust, at blomstrende private og offentlige katolske skoler ble utsatt for et stadig hardere trykk, at ungdommen med vold ble tatt bort fra hjem og skole, at vold ble øvd overfor borgernes og særlig statstjenestemennenes samvittighet. Hadde det kanskje vært mulig, en gang for alle

å sette stopp for dette brutale voldsherrederomme med lempelige politiske midler og derved også gjøre det mulig for det tyske folket å befri seg for de fangarmer som holdt på å kvele det? Hadde det vært mulig å spare verden for denne blodsutgytelse? Ingen kan gi et sikkert svar på dette. Men hvordan det så enn forholder seg med dette, kan ingen i hvert fall bebreide Kirken at den ikke i god tid avslørte nazismens virkelige ansikt og den fare som den representerte for den menneskelige sivilisasjon: gjennom en grundig forberedt og organisert propaganda å øve vold mot presteskaper, legmennene og deres institusjoner samt på doktriner og historien. Under sin motstand mot disse forfølgelser fylket millioner av katolske kvinner og menn seg om sine biskoper, som aldri opphørte å brennemerke voldshandlingene. Samtidig fortsatte Vatikanet å protestere mot de tyske styresmenn, og manted dem til å iakttå og overholde konkordatets bestemmelser. Like fram til krigens siste måned trodde nasjonalsosialismen seg i stand til en gang for alle å gjøre ende på Kirken, så snart de bare hadde vunnet seier. Autorative og ubestridelige rapporter informerte Oss om disse hensikter, hvilke også tydelig kom tilsyne i de gjenlagte og stadig mer fiendtlige aksjoner mot de katolske kirker i Østerrike, Elsass-Lothringen og særlig i de områder av Polen som under krigen var innlemmet i Tyskland. Vi tok opp og førte videre Vår forgjengers verk og opphørte aldri med under krigen å brennemerke de nasjonalsosialistiske doktriner, særlig i våre budskap — disse doktriner ifølge hvilke man gikk så langt at man brukte de mest raffinerte vitenskapelige metoder til å torturere og kue mennesker — deriblant mange uskyldige — og undertrykte loven og den kristne tro.

Men om Tysklands ledere var innstilt på å ødelegge den katolske kirke, hadde Forsynet bestemt det annerledes. Nasjonalsosialismens voldsdåd mot Kirken opphørte i og med forfølgerens tragiske endelikt. Sammen med de politiske fangene strømmer nå prester og legmenn ut av konsentrasjonsleirene og fengslene og tvangsarbeidsleirene, de prester og legmenn hvis eneste forbrytelse det var at de holdt fast ved Kristus og sine fedres tro og den tapre oppfyllelse av plikten som Guds menn. Fra 1940 til 1945 internertes i Dachau i alt 2800 polske prester og andre Kirkens menn. I april fantes det bare tilbake 816 av dem. De øvrige — bortsett fra to eller tre som var overførte til andre leirer — var døde. Sommeren 1942 skal 840 tysktalende prester ha befundet seg i denne leir. Av disse var 45 protestanter, alle de øvrige katolikker. Heller ikke bør de fra de okkuperte land, som Holland, Belgia, Frankrike (blant andre biskopen av Clermont), Luxembourg, Slovenia og Italia forbigås i taushet. For det tyske folk, som nå er revet ut av den villfarelse som styrtet det i kaos, ønsker Vi at det til slutt må vinne fram til sin egen frelse.

GOTTLIEB W. RIEBER-MOHN:

KATOLISISMENS SMIL

Det fortelles om den protestantiske teologen Gisle Johnson (1822—1904), pietismens geistlige forgrunnsfigur i Norge, at en gang da han kom til å smile der han gikk i sine egne tanker på gaten, stakk to av hans tilhengere som tilfeldigvis passerte, hodene sammen, og spekulererte i fullt alvor på om «professor Johnson var falt fra nåden». Det er en episode som først og framst virker umiddelbart komisk ved sitt latterlige forhold mellom årsak og virkning, og dernest sier den oss ikke så lite om den unaturlige og livsfiendske åndsretning som heldigvis aldri kom til å bety noe for katolisismen. Den moderne protestantismen forneker meget av sin arv fra pietismen, men enkelte trekk sitter seiglivet igjen. Et av dem turde være mistenksomheten overfor smilet.

I 1931 utga Sigrid Undset på Aschehougs forlag en oversettelse av G. K. Chestertons sprudlende populær-filosofiske verk «Det evige menneske». Mange her hjemme hadde stiftet bekjentskap med hans bok «Orthodoxy», enten på originalspråket eller i den danske oversettelse («Fritænkeri og Rettroenhed»). De hadde opplevet dette festlige at det store spøkelseset fritenkeriet fikk rettet et fryktelig og hittil ikke særlig benyttet våpen mot seg: — latteren. De så fritenkerens yndig forkledte materialisme og egoisme, hans menneskelige ansvarsløshet og platte nyttemoral, hans krampaktige vitenskap utstilt mesterlig og nådeløst til spott og spe. Og hva mere er: de opplevet kristendommens uforanderlige realiteter med nytt og friskt øye, i et språk og en stil full av sprudlende livsglede og knitrende humor, dristig og paradoksalt. — Kritikerne ga seg samlet over i begeistring — på én nær.

«Vi har ikke råd til å spøke med så alvorlige ting», skrev en framtrædende luthersk geistlig. Det er forstemmende ord som åpenbarer en dyptgående mental-

Det er visselig en hard lekse vi har lært i de årene som er gått. Gud gi at den blir forstått, og det til nytte for andre nasjoner! Krigen har skapt skibbrudne, utmattede og fortvilte mennesker som kan hende kommer til å selge seg til revolusjonært sinnede krefter som representerer en despotisk makt ikke mindre tyrannisk enn de som nå er beseiret. Særlig hevder de små og middelstore nasjoner at de vil ha sin skjebne i sine egne hender. Etter å ha båret sin tunge byrde i striden for å ødelegge det brutale voldsherrådømme, har de rett til å frabe seg og motsette seg påføringen av et nytt politisk og kulturelt system, og meget store deler av deres folk er fast besluttet på å gjøre det.»

Paven erklarte, at hele menneskeheten spent følger San Fransisco-konferansens forhandlinger. «Hvilken menneskelig tragedie ville det ikke være dersom denne konferanse mislyktes, om så mange års lidelser og møye skulle vise seg å være forgjeves og

tetsforskjell mellom forfatter og kritiker. Dette krampaktige, engstelige alvor, denne frykt for å smile i hel- ligdommen er noe så fjernt fra Chestertons egen livs- stil at motsetningen blir noe helt typisk når vi vil ta opp til prøvning humoren som katolsk livsverdi.

Der var et ord i denne boken som kritikeren må ha lest uten å oppfatte meningen med — «Det motsatte av humor», står det, «er ikke alvor, men kjedsomhet». Får det oss til å steile i sin kategoriske form, viser det framfor noe annet at vi trekker om med et humor-begrep atskillig fattigere enn Chestertons.

Hva mente nå G. K. Chesterton med humor? Det er et veldig spørsmål som gjerne kunne kreve en hel av- handling til svar. Humoren var så uendelig meget for ham, der er, for å si det med chestertonsk *schwung*, neppe noen humorist som har tatt humoren så dødsens alvorlig som han. Den var krydderet i tilværelsen, den vakre fargete ruten som han så livet og verden igjen- nom, men først og sist var den hans naturligste form for kjærlighet til Gud og hele hans underfulle skaper- verk. Den gjennomtrengte hans personlighet og ble en livsverdi fullt ut forenlig med hans tro, den lærte ham å le av menneskene og elske dem når hele hans menneskelige skrøpeligheit ville reise seg til hat og avsky mot deres usselhet, den tillot ham å more seg endog over menneskenes lurvethet, og elske dem i sitt smil når andre ville ha gitt seg over til den bitreste menne- skeforakt. Og den reduserte motstanderes sjofelhet mot ham til komiske bagateller i samme nå som hans orkan- latter buldret mot dem.

«Middelalderen kjente ikke noe særlig til humoren», skriver Sven Brun noe forhastet i en liten studie over humorens vesen, som utkom nylig. Chesterton ville ha

undertrykkelsens makter atter tillates å triumfere — denne undertrykkelses ånd som menneskeheten håpet å være befridd for for alltid! De politiske og sosiale forhold maner Oss til å uttale disse adva- rende ord. På mer enn ett område har Vi med sorg vært vitne til at prester drepes, sivilpersoner depor- teres og borgere massakreres uten rettergang — utelukkende ut fra personlige hevnfølelser. Men Vi har ikke lov til å miste motet. Uttalelser i de siste ukene av menn i ansvarlig stilling tyder jo på at det rettes seier er innen rekkevidde, og det ikke bare politisk sett men også moralsk.»

Paven sluttet med bl. a. å uttale ønsket om at den tyske nasjon når den reiser seg fra avgrunnen må finne den sann veien til ydmykhet. Han føler seg overbevist om at den katolske Kirke vil reise seg til ny verdighet og nytt liv etter å ha bannlyst na- zismens sataniske herredømme.»

reist seg til krass protest mot en slik uttalelse, han visste noe mer om den store humors forutsetninger, og han kjente den i beste forstand humoristiske livsvisdom og glede over den kosmiske livsorientering som taler oss imøte i «det gotiske smil» fra Notre Dames, Chartres' og Kølns spissbuehvelvinger. Han visste at det katolske, det almindelige, det altomfattende lå til grunn for den virkelige kristne humor, bare helheten skapte likevekten i sinnet. Kjetteriet er humørløst eller krampaktig sykt i sin spøk som i Lucas Cranachs uhyggelige, demoniske spottebilder mot pavedømmet.

Det er en stor arv vi forvalter, og vi styrer den slett dersom vi ikke gir smilet gode kår hos oss. Der finnes dessverre alltid mennesker som vil gjøre Kirken mindre enn den er, de vil sette opp én fromhetstype, ett yndlingsdogme, én støpeform. I misforstått iver kan de vettløst gå løs på menneskelige verdier som Kirken — og bare den — har bevart friske og uskadede gjennom seklenes skiftende åndsstrømninger. Der er så meget fariseisk alvor og falsk forargelse i oss, vi rynker så altfor lett brynene ved lyden av den latter som Kirken har reddet hel og udelte gjennom Europas puritanske raptus, vi skremmes lett av det spennende og festlige eventyr som en katolsk katekisme trass i all sin knusktørre nøkternhet kan gjøre ut av livet, vi viker lett forferdet og engstelig tilbake for dette fargerike, glade i vår tro som Chesterton litt dristig har kalt «katolisismens burgunder».

Vi bør kanskje spørre oss selv om det ikke er noe helt ukatolsk som spreller i oss her, enten det nå kan føres tilbake til «miljø» eller «arv». Vår katolske religion synes jo å legge den fullkomne harmoni og likevekt inn i apostelens spennende ord: «Jeg har lov til alt, men ikke alt gavner».

«Jeg har lov til alt — — —». Der ligger i dette en stor og sund kristen kulturbevissthet, en stolt glede over ikke å være «trellevinnens barn» i en verden av nesten bare trellebarn, kjødets, hatets og det golde intellekts trelle. Hvilket jo vil si at vi er de eneste som har noen virkelig og vel fundert grunn til å se på verden omkring oss med glede og forventning. Bare ut fra den bevissthet, at vi med Guds sterke hjelp bygger det udødelige liv i oss selv, kan vi være sant og helt i harmoni med det liv Han har nedlagt i all jordens overdådige mangfoldighet. Der vil alltid være mennesker — desverre også av våre egne — som griner: «Dine disipler plukker aks på sabatten!» — de har bare aldri rett så langt som de er bærere av bokstaven som dreper livet og ikke av ånden som levendegjør det.

«Men ikke alt gavner!» Det ville være en stor og hellig misforståelse om noen fortolket vår frihet derhen, at vi kan «tillate oss» mer enn andre kristne med hensyn til det å være av verden og ikke bare i den, våge oss lenger ut, i større grad «nyte livet» i ordets vulgære betydning. Der er såvisst intet spillerom for lunkenhet og lettsinn i rett praktisert katolisisme, men der kan derimot være noe av dette som Peter Schindler har pekt på angående Robert Hugh Bensons personlighet i sin bok om den engelske dikterpresten: «Verden var sakramental for RHB, bak den utvortes skikkelse så han alltid Guds tanke og førelse, hva han rørte ved ble til religion. Derfor elsket han «verden» med dens

fenomener, personer, gleder og goder, — han følte ikke behov for å «avdø» fra den, for den sto ikke mer mellom Gud og hans sjel enn brødetts skikkelse gjør det i natverden, verden var for ham bare Guds jordiske kledebøn».

En dyp og ekte glede er selvfølgelig — likesom den virkelig store humor — utenkelig uten et sinn der kjærlighet er den åndelige virksomhets livgivende understrøm. Den kjærligheten som St. Paulus kaller «tålmodig og velvillig», som «vredes ikke og tenker ikke ondt» vil vite å stanse opp med et vart og våkent instinkt på det punkt hvor det «ikke gavner».

Selvfølgelig er det også for en ikke liten del spørsmål om temperament. Og like sikkert som der alltid gis mennesker med et åpnere øre for den oftest smertelige menneskelige erfaring som også Kirken forteller oss i sine liturgiske bønner, at vi lever i *valles lacrimosa* — tårenes dal, vil der alltid gis andre, hvis kall det er å bryte opp og dra ut fra de mange og bygge sitt liv i et Clairvaux — i en lysenes dal. Det kan være en hjertesak for et menneske å holde smilet fram mot gråheten, selv kanskje med fare for å bli mistydet som overfladisk og lettsindig, det kan være en stor kjærlighetsgjerning å gi humoren vekst i seg. Vi gir våre medmenneskers synd mot oss dimensjoner og går selv under på det om vi tillater oss selv å bli bitre og negative mennesker over deres urettferdige kritikk og ukjærlige motstand, likesom vi bagatelliserer den og vokser selv på det med en virkelig ekte latter over menneskelig skrøpeligheit. Der er mennesker hvis største innsats det er å kunne le der hvor andre kan bare hate eller resignere. «Jeg gråter fordi dere ikke gråter», sa St. Jean Vianney, den elskelige soknepresten av Ars. Der er situasjoner i livet da det er uttrykk for den samme dype kjærlighet til menneskene å kunne le — alene.

Det ville stå dårlig til med oss dersom vi glemte, at mennesker som har funnet fram til Kirken ofte har fått nåde til å gjøre det fordi de hadde viljen til å gripe *fylden* og *mangfoldigheten* i kristendommen, istedetfor å holde på et lite innsnevret kjetteri, at de ville være *katolske* istedetfor *sekte*riske. At paradoksalt nok har bare en så autoritær og fast bygget kirke som vår plass for alle de tallose individualiteter Gud i sin skaperrikdom har gitt liv. Det ville være en sørgelig feiltakelse om vi i vår menneskelige begrensning og subjektivitet trakk grenser her som ikke er Kirkens, og formådde, i våre egne små omgivelser, å gjøre det trangt å leve i en kirke som har kunnet favne helt fra St. Frans av Assisi til St. Ignacius av Loyola.

Agnes Johannessen

har utgitt en meget vakker «Velkomst-hilsen» til kong Haakon VII. Både tekst og musikk er av henne og hun har all ære av begge deler. Vi anbefaler den lille tiltalende og fordringsløse komposisjon på det beste.

Fra eneboer til munkemisjonær.

V.

Bernard av Clairvaux.

Av Erik Gunnes.

Da vekkelsen fra Cluny begynte på 900-tallet, syntes det Europa, som i navnet var kristent, i virkeligheten å være så hedensk og med hensyn til moral så på bunnen som aldri før. Men da den ånd, som hadde inspirert de første munkene i Cluny, gjennom dem og deres arvtagere begynte å virke rundt om i Vest-Europas land, var det som folkene våknet opp av en dvale og begynte å sanse at de var skapt til noe annet enn bare å spise og sove og avle barn; de hadde også en sjel, som stadig mer høylydt gjorde sine krav gjeldende, etter som en begynte å lytte til dens stemme. Flere og flere fant at det de kunne gi Gud når de levde i «verden» — som ridder, som bonde, som håndverker — det var så mye mindre enn det Han hadde krav på. «Vil du være fullkommen, så forlat alt og følg meg.» Og de ville være fullkomne. Så forlot de alt. Noen for å dra inn til ensomheten i de store skoger, andre for å slutte seg sammen i klostre for i fellesskap å prise alle tings skaper. Noen fulgte da den gamle og velprøvde St. Benedikts regel, slik som munkene i Cluny selv gjorde; andre kunne ikke slå seg til ro med den og laget sine egne regler. Det var en religiøs nyskapingstid; men ikke alt det som ble skapt fikk blivende verd. Navn som Camaldoli, Vallombrosa, Fontevrault og Grandmont betyr lite eller ingenting for oss idag. Derimot er *Cîteaux* et navn som hele den kristne kulturverden framdeles minnes med takknemlighet, for Cîteaux var arnestedet for en orden som ble en åndsmakt av første rang i hele Vest-Europa.

Det munkesamfunn som Robert fra Champagne i det Herrens år 1074 grunnnet i Molesme, skilte seg ikke på noe vis ut fra de andre små eremittsamfunnene som fantes rundt om i Frankrikes og Italias skoger. Men abbeden har tydeligvis vært av en særegen støpning. Mens de andre munkesamfunnene — også Cluny — hadde tilpasset St. Bendikts regel for de lokale forhold, fant abbed Robert en dag ut at de burde overholde regelen i all dens gamle strenghet. Og da munkene ikke ville det, drog abbed Robert sammen med noen få meningsfeller avgårde for å kunne overholde regelen bokstavelig. Det var i 1098 at de i urskogen ved Dijon grunnla sitt *Novum Monasterium*, senere kjent under navnet Cîteaux. Strengheten der ble snart kjent; den var så stor at få eller ingen torde be om opptagelse der, og etter noen års forløp så det ut til at det nystiftede ordenssamfunn skulle dø ut av mangel på medlemmer.

Da, fjorten år etter *Novum Monasteriums* grunnleggelse, hendte det som skulle snu opp ned på hele situasjonen. Tre unge menn, ledet av en ung adelsmann Bernard de Fontaines, meldte seg til opptagelse i Cîteaux, det strengeste kloster de kjente.

Bernard var sønn av en ridder. Begge hans foreldre var fromme og gudfryktige mennesker, og barna ble oppdratt «mer til eneboere enn til hoffmenn», sier en av Bernards biografer, abbeden av St. Thierry. Og så snart han var gammel nok, ble Bernard, som var et usedvanlig godt hode og bedre passet for pennens enn for sverdets sysler, sendt til klerkene i Chatillon for å studere. Her, blant mange bøker og lærde menn, likte han seg; han var en stille, sky gutt, som trivdes lite blant kameratene. Hans rolige og harmoniske sinn gjorde ham bedre skikket til å tale med Gud enn med mennesker. Han lærte fort og godt, og det så ut til at han kunne ha en stor framtid for seg. Men som han vokste til, ble han mer og mer klar over at hans plass i verden, den var — for å uttrykke det paradoksalt — neppe i «verden».

Han var en ung mann med et rent hjerte, men å leve blant verdslige mennesker og bevare sitt hjerte rent har aldri vært noen lett kunst. Hans glimrende evner ville sikre ham en plass i solen, men han ønsket ingen plass i solen. Selv om det var mange som førte et godt kristent liv som verdensmennesker, slik som hans far og mor — det var ikke *hans* kall. Hans kjærlighet til Gud var så absolutt at der var ikke rom for noe annet ved siden av.

Så oppdaget han Cîteaux.

Og der fant han akkurat den orden som var som skapt for hans sjel. Men da hans brødre og hans venner ble oppmerksomme på hva han tenkte å gjøre, prøvde de på alle mulige måter å påvirke ham til å gi opp sitt forsett. Han kom virkelig også i stor tvil og visste ikke riktig hverken ut eller inn — inntil han en dag han bad i en kirke ved vegkanten fikk den endelige visshet. Munkelivet skulle være hans liv.

Men Bernard dro ikke straks til Cîteaux. Det lys han hadde fått, ville han bringe videre. Han ga seg til å preke, og slik gikk det til at da han et halvt år senere banket på Cîteauxs klosterport, var tre unge menn i hans følge. «Og», sier abbeden av St. Thierry, «fra den dag ga Gud sin velsignelse». Bernards og hans fellers inntreden i Cîteaux synes å være blitt et vekkelsessignal for mange andre. Tilstrømmningen ble så stor at allerede neste år kunne et nytt kloster grunnlegges, det følgende år enda ett og endelig, i 1115, ble Bernard sendt ut for å grunnlegge det kloster som ble til Clairvaux.

Det nye klosteret ble lagt i Malurtdalen. Tilværelsen der var den første tiden mer enn ussel. Og når de klarte seg gjennom de første vanskelige årene, var det ikke minst takket være Bernard, som aldri ga opp, selv når de andre bare så svart i svart. Imidlertid viste

det seg etterhvert at det var ikke bare en fordel at abbeden var så ung og så ivrig. Bernard hadde fra første stund av helhjertet gått inn for å kve sitt kjød, og det var lykket ham i en slik grad at det kunne synes som om han allerede nå hørte mer hjemme i himmelen enn på jorden. Men han gikk for vidt i sin askese, som lå langt over hva regelen påbød. Han ble dødssyk, og for komme seg ble han nødt til å bo utenfor klosteret og spise skikkelig mat.

Dette ga støtet til Bernards offentlige virke. Hittil hadde han arbeidet i klosteret, bare kjent av få; nå kom han også i kontakt med omegnens bønder. Han kunne ikke la være å preke for dem, og hans veltalenhet ble stadig rikere, hans appell til den enkelte alt mer inn-trengende. Han begynte å bli kjent lenger utover i landet, hans tilhørerskarer vokste, og han begynte å reise rundt for å forkynne. Snart ryktes det også at Bernard gjorde undere, noe som heller ikke gjorde tilstrømningen mindre. Også innen de høyere klasser ble man oppmerksom på denne abbeden som gjorde slik furor blant folk; bisper og adelsmenn hørte ham, fant at han var en from og klok mann og lyttet gjerne til hans råd.

En av de første større saker som kalte på hans bistand var avgjørelsen av tvisten mellom to paveemner: Innocens II og Anacletus II. Disse to personifiserte hver sin retning innen Kirken. Innocens tilhørte reformpartiet blant kardinalene, som — i likhet med Bernards orden, cistercienserne — ønsket Kirken reist av forfallet, rensket for alt som ikke hørte den til. Anacletus derimot representerte den verdsliggjorte klerus, som ønsket å tilhøre denne verdens mektige, ikke for å varetta Kirkens tarv, men for å få tilfredsstillet sitt eget maktbegjær. Hans egentlige navn var Pierleone, en kardinal av en kjent bankierfamilie. Han ble støttet av den romerske storfinans, størsteparten av Roms adel og den romerske mobben. Han var satt opp som motpave av en del kardinaler som ikke ville godkjenne valget på Innocens, og ettersom det var han som hadde den største støtten i Roma, beholdt han foreløbig valplassen. Innocens tok sin tilflukt til vennligere egne, i dette tilfelle Frankrike, hvor Bernard hilste ham velkommen som den rettmessige pave og med all sin ild og glød gikk i bresjen for ham. Det skyldes nok ikke minst Bernards innflytelse at det lyktes Innocens å bli anerkjent av både Frankrikes, Englands og Tysklands konger og biskoper. Men dette var ikke nok. Pierleone hadde sterk støtte i Italia, både i de norditalienske byer, i Roma og i kong Roger av Sicilia, som var gift med hans søster. I løpet av de følgende åtte år utfoldet nå Bernard en utrettelig virksomhet for at Innocens overalt skulle bli anerkjent som Kirkens overhode. Han foretok flere reiser til Italia, hadde sammenkomster med keiseren og kong Roger og diskusjoner med Pierleones tilhengere. Keiserens hær og Bernards veltalenhet hadde i fellesskap etterhvert gjort at motpavens tilhengere var skrumpet sterkt inn, da Pierleone selv døde. Dermed falt skismaet bort av seg selv. Det var til ingen nytte at noen av hans tilhengere valgte en ny motpave; denne forsto snart det latterlige i sin stilling og trakk seg frivillig tilbake noen måneder senere. Innocens var endelig eneherre i

Roma, og Bernard kunne atter ofre seg uforstyrret for sin gjerning som abbed i Clairvaux.

Det ble imidlertid ikke lange roen han fikk; snart kalte nye oppgaver på ham. Her kan vi ikke gå i detalj med alt det Bernard utrettet de siste ti—femten årene av sitt liv. Men én sak skal ennå nevnes.

Bernard hadde alltid hatt en spesiell kjærlighet til Det Hellige Land. Da Tempelherrenes ordensregel skulle utformes, hadde han med iver deltatt i arbeidet. Og alltid fulgte han interessert utviklingen i Palestina. Nettopp på denne tiden ryktes det at muhamedanerne etter begynte å trenge fram og erobre tilbake det land korsridderne hadde vunnet med så mye slit og blod og tårer. Og da budskapet om Edessas fall nådde fram i 1145, skaket det opp hele Europa. Edessa var jo det kristne Palestinas forpost mot nord. Veien til Antiokia og Jerusalem syntes å ligge åpen.

Kong Louis av Frankrike ville straks dra til unnsetning, men hans vasaller viste seg svært uvillige til å følge ham. Manges øyne ble i denne tiden rettet mot Clairvaux — hva ville Europas urolige samvittighet si i denne sak? Men abbeden i Clairvaux tidde. Han tidde helt til Paven i en bulle befalte ham å oppfordre alle til å dra på korsferd mot hedningene. Da nølte han ikke lenger, men dro ut gjennom hele Frankrike, inn i Tyskland, og rev ved sin veltalenhet alle med seg. Hele Europa ble satt i bevegelse. Alle dro på korstog — mot venderne i Øst-Tyskland, mot araberne i Spania, og først og fremst, kongene av Tyskland og Frankrike dro til Det Hellige Land. Med sine uordnede og udisiplinerte hærmasser dro de over land til Konstantinopel, hvor de rå og plumpe vesterlendinger fikk en nokså blandet mottagelse, og videre gjennom Lille-Asia. Her ble de imidlertid et lett bytte for seldsjukenes overfall, slett organisert som de var og med et påhæng av ikke-stridende, flere tusen kvinner og barn og forskjellige skumle eksistenser som fulgte hæren og som hemmet og sinket dem på alle måter. Sterkt desimert nådde de omsider de kristne stater i Palestina. Den mottagelsen de fikk her var imidlertid ikke stort hjerteligere enn den i Konstantinopel. Og da de var få og innbyrdes uenige lyktes det dem ikke å utrette noe som helst. Fulgt av bare noen få riddere vendte kongene hjem.

Den bølge av sorg, skuffelse og forbitrelse som reiste seg i Europa da korstogets ulykkelige utgang ble kjent, vendte seg først og fremst mot Bernard. Han sto i folks øyne som korstogets opphav, han var det som ved sin iver, sin utrettelige veltalenhet hadde begeistret folkene for korstogstanken. Selv tok han seg også meget nær av ulykken, den pinte ham stadig i hans siste leveår. Men var det hans skyld at det gikk som det gikk? Ingen ivret mer for organisasjon og planleggelse enn han, men forholdene var ham for sterke. Han greidde ikke å tøyte alle de skarer han oppflammet for den store sak, og menneskelig mistenksomhet, griskhet og smålighet gjorde at korstoget ikke ble hva det kunne ha blitt — en krigerferd av folk som ene og alene var oppfylt av tanken på Guds sak (slik som de da forstod den), på vinning for Ham og ikke for seg selv.

Til tross for at hans anseelse av denne grunn fikk et knekk de siste årene han levde, ble Bernard likefullt

Før messen.

*Her stanser tiden. Her er livets brønn.
Vær hilset Du, min herre og min fyrde!
Her vil jeg vente hvilende i bønn,
og knele i en lengsel uten ord,
mens dagens uro og mitt hjertes byrde
glir av meg som en ring som blir jor stor.*

Snart tendes lysene i kirkens kor.

*Snart skal jeg løfte høyt på mine hender
mitt arme hjerte som en offerskål.
Og messens drama skrider mot sitt mål,
og brødet brytes klingende og sprøtt,
og sakramentets hvite flamme brender
mot mine leber svimlende og søtt.*

Og jeg skal høre, bydende og bløtt,

*den stemme som har kalt meg gang på gang,
og ført meg dit mitt hovmod ikke ville,
med kjærlighetens nådeløse tvang.*

*Men endnu tier Du, min skjulte Gud,
og lar meg vente, lyttende og stille.
svøpt i Ditt nærvær som et gyllent skrud.*

E. S.

Feriekolonien 1945

Vi gleder oss i år ved å kunne huse 22 barn under tre voksnes omsorg i seks uker i det naturskjønne Sylling i Lier — på samme ideelle sted som før krigen.

Bare mangel på utstyr hindrer oss i å kunne ta med flere.

Avreisen er bestemt til 30. juni. De barn som har tegnet seg blir alle med, og deres pårørende bør innhente nødv. opplysninger hos sine sokneprester eller Menighetspleiens kontor. En eller annen kunne kanskje enno ha håp om å få bli med.

*

Dessuten har vi i år også kunnet arrangere en gutteleir på fjellet i Valdres under ledelse av pastor Duin. Gutter i alderen 12—17 år kan — helst snarest — enno melde seg, da en regner å komme avsted i første uke av juli.

SOKNEPRESTENE.

Vi håper å se menighetens interesse for disse sommerplaner i form av velvillige bidrag som i tidligere år.

stående for folkets bevissthet som den vismann og helgen han var. Og han har fått en betydning som få menn i Europa. Ikke bare ved sin tunge gjorde han sin innflytelse gjeldende; også som forfatter ble han vidt kjent — foruten flere større skrifter skriver han hundrevis av brev, med formaninger, trøst og oppmuntning overalt hvor han synes det trengs. Han refser munkene i Cluny for deres verdslighet, advarer karnikene i Lyon mot en ny kirkefest, går i forbønn hos keiseren for Milanos innbyggere — ja, selv ikke paven går han av veien for å dadle hvis han synes det er påkrevet.

Og allikevel. Med all denne mangeartede utadvendte virksomhet, som en abbed i cisterciensernes orden skulle være den siste til å beskjeftige seg med, har han alltid det ene mål klart for øye: Guds ære gjennom Hans Kirkes framgang og trivsel. Og når hans virke setter så dype spor etter seg, skyldes det hans dype fromhet, hans uavbrutte liv i Gud. Skjønt han stadig er opptatt med verdslige ting, er han aldri opptatt av dem; i alt han foretar seg er han stadig den kontemplative munk. Hans originale, sterkt personlige prekenes og betraktninger bærer bud om dette. Særlig på ett punkt er det hans personlige forkynnelse setter inn: Han viser folket mennesket Jesus.

I den tidligere middelalder hadde man vært mest opptatt av Kristus som den strenge Gud og dommer. Nå peker Bernard på Jesusbarnet på sin mors fang, og på mannen Jesus som det eksempel man skal etterligne. Han har inspirert Thomas a Kempis til boken om Kristi etterfølgelse. Likeså bidro han meget til å øke folkets andakt til Jesu mor, en naturlig følge av denne sterkere betoning av Jesus som menneske. Ja, hele cistercienserordenen ble regnet for å stå under den Hellige Jomfrus spesielle beskyttelse. Legenden forteller at erkeengelen Mikael allerede hadde blåst to ganger i basunen til verdens dom, da Maria gikk i forbønn hos sin sønn og oppnådde at dommen ble utsatt ennå en tid. Så utsendte hun cistercienserne for å redde verden.

I 1153 døde Bernard. Ennå noen tid hevdet hans orden seg som en mektig faktor i tidens politiske og religiøse liv. Men tiden gikk fra den. Riktignok fikk den også utover i det 13. århundre stor kulturhistorisk betydning, bl. a. ved det veldige koloniseringsarbeid den førte an i, særlig i Øst-Tyskland, men som åndshistorisk faktor var dens vesentlige rolle utspilt ved 1100-tallets slutt. En ny tid krevde nye ordener. Det ble fransiskanerne og dominikanerne som i det 13. århundre overtok cisterciensernes stilling som de førende i Europa.

Våre husmødre.

Av S. Ø.

Med varme og takknemlige hjerter feirer vi i disse lykkelige dager vår hjemmefront for dens heltemodige innsats i Norges historie under vår trengselstid. De fleste av oss har vel ikke ant stort av det som er foregått omkring oss av vågehals-bedrifter, med liv og frihet som innsats i så uendelig mange tilfeller. Men en ting vet vi alle, at uten den støtte og oppmuntring som vår hemmelige presse har gitt oss hadde vi aldri maktet å holde motet oppe som vi har gjort og opprettholdt den passive motstand, som har vært et av våre beste vern mot undertrykkelsen. Og når vi har sett våre menn, fedre, sønner og brødre — ja kvinner med — har måttet gå i fengsel til tortur, forhånelse og alle utenkelige lidelser, ja i døden for fedrelandets sak, da gav det oss, tross all sorg, en ukuelig kraft og tro på, at seieren og friheten vilde bli vår lønn til slutt.

Ære være vår hjemmefront for hva den har ofret for å vinne vår frihet igjen! Men det er også en annen gren av hjemmefronten som fortjener vår takk og hyldest no, når gevinst og tapskonto skal settes opp mot hverandre, og det er våre husmødre. Deres kamp har gått enno mer stillferdig for seg — og upåaktet. Selvfølgelig er den også av en helt annen karakter, men ikke mindre betydningsfull. Vi kan vel si, at den har bygd grunnvollen for all den fysiske og psykiske kraftutfoldelse vi har vært vitne til.

Hvor trofaste og heltemodige de har båret dagens byrder alle disse hjemmets kvinner; stadig med mindre og mindre virkemidler, mindre rasjoner og vanskeligheter å få dem, fornyelse av klær omtrent utelukket. Det var å henge i, først oppe om morgenen og sist i seng. Det første problem var å få nistet ut husstanden til dagens arbeid, med tusen knep og studeringer for å skape litt å legge på det altfor knappe brødet. Så var det å ile ut for å stille seg i kø, og det var ikke bare en kø om dagen. Når så maten var sikret for middag og de andre måltider, stod huset for tur å bringes i orden, og deretter middagsmaten, kanskje for en stor husstand med glupende appetitt.

En dag slipper potetene opp. Man kan ikke tenke seg hva det betyr. Det er som om selve grunnvollen vakler. Og innimellom alle disse faste gjøremål skal det vaskes, strykes, stoppes og lappes inntil det til slutt ikke er mulig å få lappet mer, heller ikke har man noen lapp å sette på. Men oppfinnsomheten vokser med vanskelighetene. Når Vesla en dag springer ut som en knallrød tulipan i ny overalls, da er det et av mors beste lakener som har måttet skifte oppgave. Ulltepper, bordtepper, portierer o. l. har vandret til fargeren og sydamen og blitt forvandlet til fikse og gode kåper og frakker til barna. Sjelden var mor helt rådløs, derom bar hele vår befolkning et levende vitnesbyrd no på de store festdager, da alt som kunde krype og gå var på benene. Med stolthet kunde vi notere, at byen gav et preg av velkledthet. Når vi stod overfor dette under behøvde vi ikke å spørre: Hvor

er kvinnen? Noe varmt og trygt rørte seg på hjertebunnen, her er kvinnefrontens innsats. Her er det mor som står bak. Og bare hun vet hva det har kostet av oppfinnsomhet, av fin utregning med stopp og skjøter, med rensing og pressing og aldri sviktende optimisme for å kunne holde sin husstand i slik form.

Ja, mor var optimist, sjelden hørte man henne klage. Dette var noe som måtte bæres, og det var en felles sak, alle var i samme båt. De fleste hadde de samme problemer, alle måtte sette ryggen til, for hjelp var ikke lengere å regne med. Og det verste av alt, angsten, spenningen for at noen av hennes kunne bli tatt, den var også en felles sak, som måtte bæres hvordan det enn gikk. Mor var stolt av sine våghalser, vilde ikke hatt dem annerledes.

Når no all vår strålende ungdom med faner og klingende spill har passert revy i festlige opptog og skapt jubel og glede i byen i dager og uker, så kunde man fristes til et lite tankeeksperiment og sette opp en proseksjon, eller la oss kalle det et stille tog av husmødre gjennom de festsmykkede gater. Da vilde det vise seg hvem som har tatt det tyngste løft i disse fem årene, for ingen har slitt og rasjoneringen gått så hardt utover som husmødrene. Men sikkert vilde jubelen utløses så varmt og dypt følt som den aldri har bryst mot et tog under faner og flagg. Dette var dog bare et tankeeksperiment. Det ligger ikke for denne front å gå ut på gater og streder og hente hyldest. Men la oss få lov til å bringe dem vår varmeste takk for hva de har gitt av tro, håp og kjærlighet i sin trofaste tjeneste for Gud, fedreland og hjem.

Til slutt kunde man allikøvel føle trang til å fremsette et alvorlig forslag. La oss, når situasjonen bedrer seg litt, arrangere en fest for våre husmødre, hvor de alle kan møtes, først i Herrens hus og få kirkens takk og velsignelse over sitt virke, og siden få hilse på hverandre i noen timers festlig samvær. La det bli en husmødrenes dag! Det er ikke så ofte vi har anledning til å feire dem, de stille i landet, men nå er den der.

S. Ø.

Om pave Leo XIII, —

forteller *Sven Brun* i sin nylig utkomne bok «*Fra hån til humor*» (Cammermeyer) en så fornøyet anekdote at vi ikke kan nekte oss å gjengi den. Paven ble av en maler (dominikaneren Benedikt Momme Nissen?) bedt om å sette sitt næretrekk under et nettopp ferdig portrett av ham. Hans Hellighet bad da om også å få sette et skriftsted, og malte: *Johs. ev. 6, 20. Gledestrålende ilte maleren heim for å lese bibelordet som øket bildets verdi så enormt. Der stod: «Frykt ikke! Det er meg!» Leo XIII.*

Bokanmeldelse:

Leo van Eekeren O. F. M.: «Det kristelige ekteskap og cølibat.» (St. Olavs Forlag.)

På St. Olavs forlag er kommet ut et småskrift «Det kristelige ekteskap og cølibat» av pater Leo van Eekeren O.F.M., som jeg gjerne vil henlede oppmerksomheten på.

Skriftet som er på 39 sider gir en grei og oversiktlig utredning om «de mest fundamentale sannheter om ekteskapet, og prestenes og klosterfolkenes frivillige cølibat». Innholdet er delt i to hovedkapitler. 1. kapitel omhandler ekteskapet. Første del — kirkens og Bibelenes lære om ekteskapets enhet, uoppløselighet og sakramentale hellighet. Annen del — liturgien ved ekteskapets sakrament og tredje del — forberedelsen til ekteskapet. Forfatteren gjør oppmerksom på hvor viktig det fornuftige valg av ektefelle er og hevder at «det er min overbevisning at et ekteskap alene bli lykkelig hvis det er grunnfestet i et sant religiøst liv». «Erfaring viser», sier han, «at et ekteskap mellom to fromme og religiøse mennesker er lykkeligst».

2. kapitel omhandler cølibatet. Her gis først en redegjørelse for evangeliets og kirkens lære, og dermed en oversikt over «Den kirkelige cølibatlovs historie». Til slutt refererer og besvarer forfatteren de vanligste innvendinger som man pleier å gjøre mot det frivillige cølibat.

Skriftet som er både lettlest og velskrevet anbefales særlig de yngre og kan fåes ved henvendelse til St. Olavs forlag. Jeg vil anbefale at våre forskjellige lokalavdelinger av St. Olavs-forbundet bestiller et passende antall eksemplarer for videre distribuering blant interesserte medlemmer.

J. H.

PAVELIG RUNDSKRIV

«Om bibelstudiernes tidsmessige fremme.»

Pave Pius XII.s bibelencyklika

«Divino Afflante Spiritu».

(Forts.)

For å være fullt ut på høyde med bibelvitenskapens krav i våre dager er den katolske exeget nødt til, på en klok måte også å benytte dette hjelpemiddel når han fortolker den Hellige Skrift og påviser at den er fri for villfarelser. Han bør gi akt på hvor meget den stilart eller litterære genre som den bibelske forfatter anvender betyr for den rette, uangripelige fortolkning og han skal være forvissnet om, at det vilde bety stor skade for den katolske skriftfortolkning om han forsømmer denne siden av sin oppgave. La oss bare anføre et enkelt eksempel. Når det gis dem som alltid bebreider de bibelske forfattere at, de har forbrutt seg mot den historiske pålitelighet og ikke gjengitt kjensgjerningene nøyaktig nok, så dreier det seg øyensynlig bare om gjengse vendinger og fortelleformer som var eiendommelige for den tid, og som en overalt pleide å bruke i den daglige omgang med andre, fordi de ble ansett for tillatelige av alle. Rett og rimelighet krever derfor at en ved bedømmelsen av dette slags uttrykk og vendinger, når de finnes

i Guds åpenbarte ord som jo henvender seg til mennesker på menneskers vis, ikke anser dem for villfarelser mere her, enn når de er anvendt i det daglige liv. Kjenner en altså Oldtidens eiendommeligheter i språk og stil, og bedømmer en dem riktig, så kan en gjendrive mange innvendinger mot de hellige bokers sanndrøhet og historiske pålitelighet. Ennvidere er studiet av disse spørsmål ikke mindre nyttig når det gjelder å nå til en dypere forståelse av de hellige forfatteres tanker.

Bibelvitenskapens representanter hos oss skal altså også, som det anstår seg, være fullt oppmerksom på dette punkt, og ikke undervurdere noe av alt det nye materiale som arkeologien, Oldtidens historie og Antikkens litteraturhistorie har lagt fram, og som kan vise vegen til riktig forståelse av de gamle forfatteres hensikt og tenkemåte, fortellemåte og skrivemåte. I denne henseende skulde også katolske legmenn være klar over at de ikke bare yter nyttige bidrag til den profane vitenskaps fremme, men at de også gjør seg meget fortjent av kristendommen når de med tilbørlig iver og flid utforsker og undersøker Oldtidens forhold og etter evne yter sin innsats ved løsningen av hittil ikke oppklarte problemer. All menneskelig viten, selv om den ikke er av religiøs art, har i seg selv sitt eget store verd fordi den er en — riktignok begrenset — delaktiggjørelse i Guds uendelige viten. Men benyttes den til klarere belysning av spørsmål som vedrører Gud og det guddommelige, så vinner den ved det et nytt og høyere verd, en ny og høyere hellighet. (Forts.)

Her hjemme —

Oslo. Annen pinsedag hadde St. Josefsforeningen tur til Drammen. I strålende sol besatte vi byen, og ble vel og gjestfritt mottatt av pastor Laudy som lovet og ønsket oss meget godt, hvilket vi også fikk.

Til å begynne med tok vi byen i øyesyn og deretter var vi i St. Laurentius kirke, hvor pastor Laudy leste messen og holdt en inntrengende preken. Etter messen tok vi igjen en tur i byen for å «bekomme» en god middagsappetitt og den vellykkede middag gled ned på høykant.

Etter middagen var foreningen en tur i Bragernesåsen — en herlig tur. Da vi kom tilbake samlet vi oss i pastorens hage hvor samtalen gikk lett og lekende inntil vi gikk til aftensbordet. Siden satte vi oss igjen i hagen og koset oss riktig godt til oppbruddets time kom. Vi tok avskjed med vår gjestfrie vert som ønsket oss vel møtt igjen. Det var en meget vellykket tur og vi takker pastor Laudy for hans hjertelige gjestfrihet.

—son.

Oslo. Lørdag 9. juni deltok 420 franskmenn som har vært i tysk tvangsarbeid i Norge i en rekviemmesse i St. Olavs kirken. I den anledning skriver Aftenposten:

«Gudstjenesten ble forrettet av den hollandske pastor Duin. Denne har gjort meget for franskmennene i Norge og har hjulpet en mengde over grensen til Sverige. I den siste tiden satt han på Grini. Der ble sunget gamle franske salmer som hver eneste franskmann kjenner, og presten ba en bønn for de falne. Det var en gripende stund for dem som har vært borte fra sitt fedreland i mange år. Til minne om alle som var døde i fangenskap sto en katafalk nedenfor alteret, dekket med et fransk flagg, omkranset av Grinifanger med et norsk flagg på hver side. Til stede ved gudstjenesten var den franske konsul i Norge og den franske kommandant.

Etter gudstjenesten marsjerte franskmennene i tog i fem avdelinger gjennom byens gater. Foruten fransk og norsk

flagg hadde de en del plakater med takk til Norge og Røde Kors. Blant plakatene såes «Leve Kongen», «Leve de Gaulle», «Kom til Frankrike», «På gjensyn». Plakatene ble mottatt med stor jubel av menneskemengden i gatene. Det norske folk hyldet disse utenlandske tvangsarbeidere like hjertelig som sine egne. Toget marsjerte opp Karl Johan og gjorde holdt på Slottsplassen med front mot Slottet, og med faneborgen i spissen. Med blottede hoder sang franskmennene Marseillasen mens flaggene ble senket.

Klokken 15 reiste franskmennene fra Østbanen til Sverige og videre hjemover til Frankrike.»

Oslo. Hs. Majestet kong Håkon ga 14. juni foretrede for Hs. høyverdig biskop Mangers, som uttrykte katolikkenes glede over å ha kongen tilbake til Norge og vår hengivenhet og troskap. Hs. Majestet tok hjertelig mot biskopen og uttalte sin glede og takk for vår faste holdning under krigen.

Oslo. Fredag 8. juni avholdtes en vakker og gledesfylt takkegudstjeneste for kongens hjemkomst. Hs. Høyverdig biskopen forrettet og til stede var alle de her i byen værende geistlige. Kirken var overfylt. Først istemtes den jublende «Cantate Domino» hvorpå biskopen holdt den preken som er gjengitt annet steds i bladet. Den ble avsluttet med kongesangen, hvorpå «Christus vincit» ble avsunget. Dernest fulgte bønner for kongen — Te Deum og sakramental velsignelse og gudstjenesten ble avsluttet med «Gud signe vårt dyre fedreland».

Søndag 17. juni var det pontifikalrekviemmesse for krigens ofre. Hs. majestet kongen hadde tilsagt sitt nærvær og kom, ledsaget av hoffmarskalk Broch og adjutanten, kommandørkaptein Bruusgaard. Enn videre bemerkedes generalene Beichmann og Riiser-Larsen og admiral Corneliussen samt en rekke høyere offiserer som representanter for de allierte styrker — likeså representanter for Mil.org. distriktskommando. Til stede var også syndikatet: disponent Carelius, grosserer Müller og kaptein Taxt. Ved mottagelsen av kongen assisterte kapteinløytnant Carl P. Wright. Som æresvakt ved katafalken fungerte de fire unge studenter Erik Gunnes, Gottlieb Rieber-Mohn, T. Taxt og T. Aarestrup mens speidere med troppsfanene paraderte ved oppgangen til koret. Etter orgelpreludium ble kongesangen sunget. Messen forrettet av biskopen med assistanse av sogneprest Sund, pater Novatus og pastor Taxt. Biskopen holdt den tale som finnes annet sted i dette nummer, etter først å ha hyldet Hans Majestet i varme ord. Etter absolusjonen ved baren ble «Gud signe vårt dyre fedreland» sunget unisont, hvorpå biskopen og sognepresten ledsaget kongen ut.

Drammen. For første gang i en lengere årrekke ble det avholdt ferming i Drammen. Høytideligheten fant sted søndag 10. juni og formet seg som en enestående festlighet, men så hadde også sogneprest og menigheten skapt en ramme som ikke kunne være verdigere og vakrere. St. Laurenti-kirkens utsmykning var holdt helt i hvitt med hvite blomster og draperier og et sindrig arrangement ved koret fikk dette til å virke så romslig at det var god plass for biskopen, assistert av sogneprestene Laudy og Notenboom og pater Leo samt ceremonimesteren pastor Duin og 5 ministranter fra Oslo. Til og med en biskopelig tronstol med biskopens våpen var reist. Høytideligheten hadde dessuten en fortrinlig musikkalsk ramme i W. Olafsens beåndede orgelspill og et utmerket kor, som hadde nedlagt et stort arbeid i sin oppgave.

Et gripende innslag dannet 8 unge amerikanske soldater med hver sin fadder som ble fermet sammen med 4 kvinnelige fermlinger, for hvem fru Næss var fadder.

Etter gudstjenesten var det en sammenkomst i det likeledes festlig smykkede foreningslokalet, hvor det ble holdt en rekke taler — som i kirken både på norsk og engelsk av hensyn til de amerikanske fermlingene. I sin tale kom sogneprest Laudy også inn på de herværende St. Josefs-sostres store innsats for festen og den takk en var priorinnen, moder Laurentia, skyldig. Biskopen gikk til sist rundt og

hilste på hver enkelt av de tilstedeværende — det var for resten blitt overrakt ham herlige nelliker fra fermlingene ved en av dem, fru Christiansen. Ved bortkjørslen var de amerikanske soldater gjenstand for varme ovasjoner.

Aftenandakten formet seg som en takkegudstjeneste for kongens hjemkomst. Ved begge gudstjenestene var kirken overfylt.

Hamar. «Sorgen og gleden vandrer tilhøpe.» Dette har Hamar menighet fått sanne, da midt i seierens og fredsjubelen det ufattelige budskap kom at gode, lille Sunniva Storbekken var avgått ved døden på Sankt Torfinnsklinikken, av hjernebetennelse, 15 år gammel, 2. juni om morgenen, etter 4 ukers sykdom. Sunniva hadde vunnet alles hjerter ved sitt likefremme og vennlige vesen og stor var derfor også sorgen over hennes bortgang. Overveldende var deltagelsen av slekt og venner ved hennes jordeferd. I kirken var komunionsbenkene og de første benkeradene helt belagte med de vakreste blomsterkranser. Speiderpikene sto æresvakt ved kisten, langsmed midtgangen. Ellers var alle hennes klassekamerater til stede og en del skolegutter bar kisten. Disse skolekamerater har skrevet et vakkert minneord som gjengir hva vi alle følte og føler. De skrev i «Hamars Stiftstidende» for 3. juni under overskriften «Lillemor Storbekkens minne»:

«Det kan ikke være sant,» lød det da budskapet om Lillemor Storbekkens død gikk blant oss på skolen lørdag. Helt fra den dagen hun ble syk, fulgte vi i tankene spent med henne. Vi skjønnte at hun var alvorlig syk, men at hun skulle dø ville vi ikke tro. Det er sorg i våre hjerter, Lillemor, og vi som sto deg nær sørger sammen med din familie. Det er vondt for oss å vite at du ikke er mer. Sorgen er tung å bære. Du var jo så ung og hadde livet foran deg og har aldri villet annet enn det beste. Hver gang noen av oss var uvenner var du der straks: «Bli venner igjen da, det gavner jo ingen av dere at dere er uvenner.» Ja, det lignet deg. Ingen maktet å være sint på deg. Med ubrytelige bånd er vi knyttet til deg og for oss vil du alltid leve. Vi vil huske deg som du virkelig var: Den beste.

Venner og venninner.

Kjære trofeller, la oss trøste foreldrene i deres store sorg ved vår bønn! Og måtte Jesus, barnevennen, ta godt imot Sunniva i sitt paradiset. Et av dette fromme og gode barns siste ord var: «Lovet være Jesus Kristus!»

P.

Stabekk. Jesu Hjertefesten fikk i år ikke det høytidelige preget vi er vant til, siden det ikke kom noen assistanse utenfra. H. høyerv. biskopen og flere prester var bortreist den dagen. Men familiefesten om aftenen ble likevel etter den gamle stilen. Der lå en egen stemning over vårt koselige lokale, der Jesu Hjertestatuen i en flom av lys dannet midtpunktet, og norske flagg og kongens bilde talte om vår frihetsglede. Sognepresten sa i en innledende tale at festen skulle stå i kjærlighetens tegn, og dette ble da også tilfellet. Pastor A. Sund holdt en vakker liten tale om freden, og la oss på hjerte at vi alle måtte være med på å vinne og feste den med vår troskap mot Kristus og Kirken. Herr R. Dorph leste noen dikt om Jesu Hjerte og Kristus Kongen av Lars Eskeland. Herr W. Weber leste «Pater Martins fastepreken» av A. Daudet. Og herr H. Boetje fengslet den tallrike tilhørerskare med et ypperlig kåseri om sitt fengselsopphold i Møllergaten og på Grini. Stor lykke gjorde «Boetjesangen», laget av selve sognepresten. Ellers underholdt Berit Kristensen oss med vakker pianomusikk. Frk. A. Johannessen spilte sin selvkomponerte «Velkomsthilsen» til kongen, og vi sang våre kjære fedrelandssanger med glede og begeistring. Alle som har vært med på skaffe oss denne hyggelige kvelden fortjener vår oppriktige takk, ikke minst St. Antoniussøstrene.

Også i maimånedden hadde St. Olavslaget et vellykket møte, med foredrag av herr disp. P. Ring om «Vår tro og de andre».

R.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo